

РОЛЬ ПОДАТКОВОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ У ВДОСКОНАЛЕННІ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ

Анотація. Розглянуто необхідність та зміст податкового контролю як складової державного фінансового контролю. Подано позицію Податкового кодексу з даного питання. Уточнено трактування податкового контролю, підкреслено значення податкової перевірки, охарактеризовано класифікаційні ознаки податкових перевірок.

Аннотация. Рассмотрена необходимость и содержание налогового контроля как составляющей государственного финансового контроля. Представлена позиция Налогового кодекса Украины по данному вопросу. Уточнена трактовка налогового контроля, подчеркнута значение налоговой проверки, охарактеризованы классификационные признаки налоговых проверок.

Annotation. The necessity and content of tax control as a part of state financial control is examined. The position of Ukrainian Tax code on this question is shown. The interpretation of tax control is specified, the value of tax examination is defined, the classification signs of tax examination are characterized.

Ключові слова: фінансовий контроль, податковий контроль, Податковий кодекс, податкова перевірка.

Недосконалість протягом тривалого часу податкового законодавства, недоліки в податковому адмініструванні призводили до різкого зниження податкових надходжень до бюджету, збільшували ймовірність податкових правопорушень, порушували баланс міжбюджетних відносин регіонів і, зрештою, викликали соціальну напруженість у суспільстві.

Необхідність стабілізації фінансової системи, налагодженості відносин між платниками та податковими органами, забезпечення стійкого надходження бюджетних доходів, дотримання податкової дисципліни як умови якісного виконання платниками обов'язків перед державою обумовили створення особливого напрямку державного фінансового контролю – податкового контролю [1]. Проблеми теорії, практики й ефективності податкового контролю розглядалися у наукових працях зарубіжних і вітчизняних учених: Бризгаліна А. В., Василика О. Д., Весельського М. М., Євстігнєєва Є. Н., Касьяненко Л. М., Кучерявенко М. П., Мельника А. Ф., Савченко Л. А., Судакова О. Ю., Онищенко В. А., Орешкіна І. А., Чернявського О. П., Шохіна С. О. та ін.

Метою дослідження є обґрунтування значення податкового контролю як об'єктивної необхідності забезпечення надходження відповідних податкових платежів, дотримання податкової дисципліни та умови належного виконання суб'єктами господарювання зобов'язань перед державою, визначення ролі податкової перевірки в здійсненні податкового контролю та вплив Податкового кодексу України на його подальше вдосконалення.

Вітчизняна економічна література зміст податкового контролю зводить виключно до проведення податкових перевірок дотримання платниками законодавства про оподаткування та підприємницьку діяльність. У зарубіжній практиці прийнято трактувати податковий контроль дещо ширше – не лише як проведення податкових ревізій і перевірок, а й як систему спостереження за платниками податків [2].

Податковий контроль в Податковому кодексі України характеризується як система заходів, що вживаються контролюючими органами з метою контролю правильності нарахування, повноти і своєчасності сплати податків і зборів, а також дотримання законодавства з питань проведення розрахункових та касових операцій, патентування, ліцензування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи [3]. Здійснення податкового контролю відбувається шляхом ведення обліку платників податків; інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів державної податкової служби; перевірок та звірок відповідно до вимог Кодексу, а також перевірок щодо дотримання законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи.

Сьогодні податковий контроль потребує піднесення його на новий, більш якісний рівень, спрямований на ризикоорієнтований підхід.

Ризикоорієнтована система створена з метою запровадження системного підходу до адміністрування податків і базується на тому, що податкові органи за рахунок поінформованості на більш ранній стадії про можливі випадки порушення податкового законодавства відповідно реагують на них належними діями, у тому числі передбачають та упереджують можливі податкові правопорушення [4].

Основним способом здійснення податкового контролю є податкова перевірка. Саме ця форма контролю є найбільш ефективною, що забезпечує безпосередній контроль за повнотою і правильною обчислення податків і зборів, який може бути реалізований тільки шляхом порівняння податкової звітності, яку подають платники податків, з фактичними даними щодо об'єкта і бази оподаткування, відображених у податковому обліку.

У Податковому кодексі податкові перевірки класифікуються за декількома критеріями: за обсягом контрольованих дій (камеральні, документальні та фактичні); залежно від періодичності проведення документальної перевірки (планові, позапланові); залежно від місця проведення документальної перевірки (виїзні і невиїзні).

Планова перевірка становить перевірку, здійснювану відповідно до плану діяльності контролюючого органу. Як альтернатива планової податкової перевірки виступають перевірки, здійснювані контролюючими органами поза зв'язком із затвердженим планом проведення контролюючих дій – позапланові.

Виїзною перевіркою є перевірка, що здійснюється за місцем перебування платника податків або за місцем розташування об'єкта, стосовно якого проводиться така перевірка, на підставі даних податкових декларацій та існуючих у податкових органах документів і відомостей про діяльність та майно платника податків і зборів, а також отриманих у нього документів і відомостей.

Невиїзна перевірка проводиться в приміщенні органу державної податкової служби.

Виходячи з цього, органи державної податкової служби України мають проводити три види податкових перевірок: камеральні, документальні, фактичні.

Різновидами документальних перевірок визначаються планові або позапланові, виїзні або невиїзні.

Камеральну перевірку законодавець пов'язує з двома принциповими ознаками: проведення її у приміщенні органу державної податкової служби та наявність як підстав даних, що містяться в податкових деклараціях (розрахунках) платника податку.

Документальною перевіркою вважається перевірка, предметом якої є своєчасність, достовірність, повнота нарахування та сплати усіх податків і зборів, а також дотримання валютного та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, дотримання роботодавцем законодавства щодо укладення та оформлення трудових відносин з працівниками (найманими особами), та яка проводиться на підставі податкових декларацій (розрахунків), фінансової, статистичної й іншої звітності, реєстрів податкового та бухгалтерського обліку, ведення яких передбачено законом, первинних документів, які використовуються в бухгалтерському та податковому обліку і пов'язані з нарахуванням і сплатою податків та зборів, виконанням вимог іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на органи державної податкової служби, а також отриманих в установленому законодавством порядку органом державної податкової служби документів та податкової інформації, у тому числі за результатами перевірок інших платників податків.

Фактична перевірка характеризується деякими особливостями:

здійснюється за місцем фактичного провадження платником податків діяльності або розташування об'єктів права власності такого платника;

проводиться щодо дотримання суб'єктами господарювання порядку здійснення вичерпного переліку видів діяльності та операцій.

Таким чином, податковий контроль є самостійним напрямом державного фінансового контролю, який реалізується шляхом ведення обліку платників податків, інформаційно-аналітичного забезпечення, податкових перевірок. Систематизація в Податковому кодексі України напрямів податкового контролю, піднесення його на більш якісний рівень, посилення значення податкової перевірки у забезпеченні суворого контролю за дотриманням норм податкового законодавства мають велике значення для мобілізації доходів бюджету.

Література: 1. Завгородний В. П. Налоги и налоговый контроль в Украине / Завгородний В. П. – К. : А.С.К., 2000. – 639 с. 2. Корецька-Гармаш В. О. Податковий контроль: проблемні аспекти та напрями удосконалення / Корецька-Гармаш В. О., Раєвська Н. М. // Часопис економічних реформ. – 2011. – № 1. – С. 39–44. 3. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI. 4. Визначення основних критеріїв (індикаторів) для автоматизованої системи відбору платників податків до Плану-графіка проведення перевірок // Інформаційний бюлетень "Вісті". – № 74 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sta.gov.ua>.